

СТАНОВИЩЕ

от д-р **Камелия Светлинова Спасова,**
доцент в **Софийски университет „Св. Климент Охридски“**

(н.ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. във висшето училище или научна организация)

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност „доцент“

на **Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“**

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание)

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 96//17.11.2023 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ към факултет Филологическия факултет, като единствен кандидат участва гл. ас. д-р **Соня Красиминова Александрова-Колева** от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед N РД-21-75 от 16.01. 2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" (ПУ) съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ПУ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание), обявен за нуждите на катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ към факултет Филологическия факултет.

Представените от участва гл. ас. д-р **Соня Красиминова Александров** комплекти материали на хартиен носител са в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включват следните документи: Молба по образец; Автобиография; Диплома –магистър; Диплома – доктор; Списък научни трудове; Справка за спазване на специфичните изисквания на ПУ; Справка – минимални изисквания; Анотация, чл.65; Декларация; Самооценка на трудовете и приносите; Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи; Документи – учебна работа; Документи – научноизследователска работа; Други документи.

Общо представяне на процедурата и кандидата

Соня Александрова участва в конкурса освен с монографията „Предмодернистични характеристики в творчеството на Мопасан“ още с 23 свои статии на български и френски език. В статиите силен акцент представлява творчеството на Мопасан, като специално се обръща внимание на читателските стратегии за вникване в неговите творби от страна на учениците. Така едно практическо измерение на изследователския профил на гл. ас. Александрова е да покаже едно лице на Мопасан, което добре се вписва в учебния план. С докторската си монография „Западноевропейската литературна 1953/54-та година“ ученият се вписва добре в изследователската пътека, отворена от теоретичната програма на проф. Клео Протохристова да се „бележат“ сеченията на определени „литературни години“ като структурни прагове. В статиите на гл. ас. Александрова са подхванати определени мотиви и проблеми, които са налични и развити в монографията върху Мопасан – фигура, която занимава изследователката през последните десет години. Забелязва се и особеното съсредоточение върху романа „Бел Ами“, като изходна точка на завръщане и преосмисляне. Друг изследователски акцент е популярната култура на сериалите като преработваща традицията на романа подлистник, както и фигурата на Петя Дубарова с опита поезията ѝ да бъде положена в европейски контекст.

Соня Александрова е свързан главно с катедрата „История на литературата и сравнително литературознание“ на ПУ, където тя последователно е докторант (2004-2007); асистент (2009-2011) и главен асистент (2011- до днес). Преподавателският ѝ фокус е съответства на шифъра на конкурса и е свързан със курсовете на сравнително литературознание. Докторатът ѝ е защитен и в Университет *Артоа*, Франция (2005-2008), издаден и като самостоятелна монография на френски език. Този опит е видим в лекотата, с която кандидатът работи с френски източници и се ориентира във вторичната литература на френски език върху Мопасан. А дългогодишният опит в „Алфонс дьо Ламартин“ – Алианс Франсез, Пловдив (2000-2010) като преподавател по френски език за напреднали дава отражение върху трайния интерес на Соня Александрова към образователните практики.

Обща характеристика на дейността на кандидата

„Предмодернистични характеристики в творчеството на Мопасан“ (2023) е първата цялостна книга върху Мопасан на български език – написана увлекателно, с точен контекстуален детайл, показваща множеството лица на френския прозаик. Монографията има ясна теза, която като нишка преминава през целия аргумент и е защитена с детайлно познаване не само на творчеството на Мопасан, но и на неговата френска рецепция от края на XIX до днес. Изследването търси да улови онези белези у френския прозаик, които го дистанцират от реалистичните почерци на 19. век и антиципират нови тенденции. Тези аспекти са обявени за предмодернистични характеристики – играта с повторенията, удвояванията, кухите образи, екфразиса; работата с имената; стилизирането по посока на гротескното, карикатурното, несигурното са видени като част от тази нереалистична поетика. Те поставят Мопасан в неговата лиминална позиция на нито-нито: той все още не е модернист подобно на Пруст, но вече не може да бъде безпроблемно вписан в канона на големите френски реалисти и натуралисти.

Тази предмодернистична и нереалистична поетика е защитена на три равнища – теоретични, контекстуално и анализационно. Общата теоретична рамка въвежда в миметичните концепции през наследството на Платон и Аристотел в тяхната българска рецепция. Умно и добросъвестно ми се струва проследяването на античната миметична идея. Важно е Аристотеловото потекло с акцент върху „творческата автономност“, сложното разбиране за „правдоподобност“ и възможността да се трансформира, а не да се отразява реалността (стр. 20). Тук виждам един изпусна шанс. „Поетика“ на Аристотел служи като отправна точка на изтъкнати френски мислители от 20. век, за да обосноват своя поетологичен или наратологичен подход, като Р. Барт, Ж. Женет, Цв. Тодоров и др. Техният инструментариум върху дискурсивните практики; ролята на диегетичното-и-миметичното, на представянето-и-повествованието; на интригата-и-перформативи, функциите на гледната точка и мястото на разказвача в нея ми се струват важни оптики, през които да бъде разгледана поетиката на Мопасан. Вместо това, на втора теоретична стъпка, работата въвежда едно доста редуцирано разбиране за реализъм, което клони към миметично референциално отражение на извънлитературния свят. Тук би било добре в някаква щрихи да се засегне дебатът върху реализма, за да се изясни, че това понятие е не по-малко дискуссионно. „Реализма“ трябва да бъде мислен в множествено число. Особено плодотворна работа би свършила статията на Барт върху „ефекта на реалността“, където той коментира „реализма“ не като референциално, а като дискурсивно явление, произведено от метонимичното натрупване на детайли. Барт

привежда като пример за „ефекта на реалността“ още елинистичните упражнения по екфразис до романите на Флобер. Това би показало как не само „фантастичното е език“, но и реалистичното е език. Подобно разгъване би направило само по-отчетлива теоретичната рамка, но то не променя внимателните и прецизни анализи върху поетиката на Мопасан.

Второто равнище, през което се разгръща изследването, е историко-контекстуалния наратив. Умело и убедително се борави се въвежда в Бодлеровата естетическа модерност, през много любопитни и конкретни тънкости е описана средата на Мопасан, неговите сродства по избор, както и невъзможността му напълно да се идентифицира с определени литературни явления. Ценно ми се струва, че методът на Мопасан е въведен веднъж през собствените му саморефлексивни наблюдения и втори път през призмата на приближените му съвременници за него. Така фигурата на Мопасан е конструирана като писател на разрива и прехода. Конкретните анализи в книгата на Соня Александрова са живи и занимателни, те намират винаги своеобразен детайл, през които да се пречупи прочита. Много сполучлива ми се струва частта „Автотекстуално повторение – пътят към образа“, където през фината съпоставка на три разказа е изведено фантастичното лице на Мопасан в съзвучие с понятието за странно-фантастично на Цветан Тодоров. Тук по-ярък начин кристализира и основната теза на изследването: „Повторението е за Мопасан едновременно опит да се задържи в традицията и предусещане за идващото ново; израз на предмодернистичната му позиция, която, макар и особено емоционално носталгична към миналото, осъзнава ясно изчерпаността на класическата репрезентативна техника.“ (стр. 159). Поради личните ми научни пристрастия бих искала Соня Александрова да продължи да развива този нереалистичен модус у разказите на Мопасан, още повече, че Приложение 1 предлага обещаващ списък от произведения, много от които остават некоментирани или в периферията на книгата. Приложеният списък обаче ми се вижда като потенциално място, което може да породи бъдещи проучвания.

„Предмодернистични характеристики в творчеството на Мопасан“ е добра филологическа книга, която обича да работи бавно и внимателно над текстовете. Тя ни показва как във времето на постоянните ускорения филологическият усет към детайла поражда наблюдения, сюжети и съвпадения, като познава удовлетворението от „малките текстови находки“. Смятам, че глави от книгата е необходимо да се препоръчват при изучаването на Мопасан в университета. Макар понякога френският автор да е в периферията на изучаването на 19. век, книгата убедително ни показва, че той е писател, който има с какво да ни изненада.

Критични забележки и препоръки

- Добре би било при работата с автотекстуално повторение да се работи с книгата на Радосвет Коларов „Повторение и сътворение: поетика на автотекстуалността“ и конкретно с понятието за „пораждаща матрица“.
- Липсва въвеждане на понятието за „екфразис“, което прави съмнителна идеята за „псевдоекразис“. Тала на стр. 114 през Базилио се отбелязва, че „...форма на екфразис на реални или въображаеми импресионистични картини“, а по-късно екфразисът се предполага, че е само на реално съществуващи картини, докато псевдоекфразисът на въображаеми. В един надреден ключ тази бележка може да се отпрати и към миметичната идея, която понякога означава референциалност („класическа миметична репрезентация“), а друг път неререференциалност (миметичното като техника, пораждаща правдоподобие). Въпреки тази понятийна бележки работата на ръба между литература и живопис ми се струва добре свършена.
- Въпреки че е ясно къде минава разграничението между социален и социалистически реализъм, бих препоръчала да се използва термина „реализъм“, а не „социален реализъм“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Соня Красиминова Александрова, отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологически факултет за избор на гл. ас. д-р гл. ас. д-р Соня Красиминова Александрова на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 2.1.Филология, Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание.

24.03.2024 г.

Изготвил становището: .....

Доц. д-р Камелия Спасова